

100 GODINA HAJDUKA

Tekst: IVAN PRINCIVALI / Slike: HRVATSKI ŠPORTSKI MUZEJ

Nedavna nezaboravna proslava stotog klupskog rođendana još je u sjećanju mnogih ljubitelja nogometa, a nepodijeljena su mišljenja da takvu feštu može napraviti samo Split. Klub je to velike i bogate tradicije te slavne prošlosti, ali i zabrinjavajuće sadašnjosti i neizvjesne budućnosti.

Hrvatski nogometni klub Hajduk 13. veljače ove godine svečano je obilježio stogodišnjicu postojanja. Nezaboravna proslava klupskog rođendana još je u sjećanju mnogih ljubitelja nogometa, a nepodijeljena su mišljenja da takvu feštu može napraviti samo Split. Klub je to velike i bogate tradicije, u golim

brojkama - 18 puta prvak države, 14 puta pobjednik Kupa, te 5 puta Superkupa.

A sve je počelo tisuću kilometara daleko od Splita, u hladnom Pragu. Splitski studenti, zalučeni popularnom igrom zvanom nogomet, nakon što su redovito posjećivali treninge i utakmice praških velikana Sparte i Slavije, dolaze na ideju da nogometnu loptu donesu i u svoj grad

Spektakularni doček na splitskoj rivi (1971.)

Deset igrača Hajduka nastupilo je za reprezentaciju Jugoslavije! (1924.)

te u njemu osnuju nogometni klub. Bili su to Fabjan Kaliterna, Vjekoslav Ivanišević, Lucijan Stella, Ivan Šakić i Vladimir Šore.

"Budite dostojni velikog imena"

Iako je u Splitu već postojala igra slična današnjem nogometu, kende (u kojoj se nogama nabijao šešir), ona ni izbliza nije izazvala takvu pozornost kakvu će zadobiti dolazak prve nogometne lopte u grad. Po povratku u Split praški studenti okupljaju mladiće koji počinju s treninzima. U kavani "Troccoli" na tadašnjem Gospodskom trgu (današnjoj Pjaci) napisana su pravila i postavljeni temelji kluba, a sve dileme oko imena riješio je profesor Josip Barać svojom legendarnom izjavom: "Upali ste mi nepozvani, bez kucanja, baš poput hajduka. Stoga, evo vam imena: Hajduk ... Budite dostojni tog velikog imena!". I napokon, nakon svih peripetija s austrougarskim vlastima, odobrenje rada i pravila kluba potpisalo je Carsko namjesništvo sa sjedištem u Zadru 13. veljače 1911. i taj se datum uzima kao dan rođenja kluba. Prvi predsjednik bio je Kruno Kolombatović, a prvi trener Oldrich Just, inače Čeh.

Ubrzo su se građani Splita, koji je tada brojio svega 20 tisuća duša, podijelili na one koji su za i protiv nogometa. Međutim, balun se već zakotrljao Kraljevom njivom i bilo ga je nemoguće otjerati iz grada. Prva trening-utakmica između prve i druge momčadi odigrana je već sredinom travnja. S jedne strane mladići u bijelim košuljama i plavim gaćicama, a s

druge crveno-bijele košulje, po uzoru na Slaviju. Za ovu prigodu Fabjan Kaliterna je iz Praga poslao lopte, dresove i kopačke. Utakmica je trajala gotovo tri sata, a igrala bi se vjerojatno još toliko da igrače mrak nije otjerao s igrališta...

Nedugo nakon toga uslijedila je i prva službena utakmica. Protivnik je bio klub splitskih talijanaša - Calcio. Nedjelja, 11. lipnja 1911. godine. Čitav grad bio je na nogama u očekivanju velike bitke. Utakmica je završila rezultatom 9:0 za Hajduk, a prvi pogodak postigao je Šime Raunig.

U drugoj godini postojanja Hajduku u goste po prvi put dolaze i klubovi iz Zagreba (Concordia, HAŠK) i uvjerljivo ga pobjeđuju u nekoliko utakmica. Iz tog doba datira i prvi pehar u vitrinama kluba - bio je to dar zagrebačkog HAŠK-a nakon gostovanja u Splitu.

Prvi svjetski rat prekida klupsku djelatnost, koja se pak nastavlja odmah nakon završetka rata. Započinje i veliko rivalstvo sa zagrebačkim i beogradskim klubovima, a 1923. odigrano je i prvo prvenstvo države (prvi prvak postaje zagrebački Građanski).

Počinja novo doba za splitsku momčad. Do tada su klub trenirali uglavnom češki učitelji baluna, koji su u isto vrijeme i igrali. Bili su to odreda nogometni znalci koji su karijeru ostvarili i u državnom dresu. No, od tada počinje priča o splitskoj školi baluna koju predstavlja, prije svih, barba Luka Kaliterna. Upravo on 1923. preuzi-

Matošić & Vukas

Vladimir Beara u reprezentaciji Europe

ma trenersko mjesto u klubu kojeg će s prekidima voditi puna dva desetljeća.

Vjerojatno je u povijesti nezabilježen slučaj da deset igrača nekog kluba sastavi reprezentativnu momčad, a upravo se to dogodilo se u jesen 1924. kad su desetorica igrača "bijelih" nastupila za reprezentaciju Jugoslavije u utakmici protiv Čehoslovačke u Zagrebu (poraz od 0:2). Zaigrao bi i jedanaesti, vratar Otmar Gazzari, da nije bio talijanski državljanin. Baš na ovoj utakmici Hajduk je dobio nadimak kojeg i danas ponosno nosi - "Majstor s mora".

Počasna momčad slobodne Francuske

U povodu 15. godišnjice djelovanja kluba, splitski skladatelj Ivo Tijardović sklada operetu "Kraljica lopte" čime Hajduk postaje jedini klub na svijetu sa svojom operetom. Prije Drugog svjetskog rata Hajduk osvaja prva dva naslova državnog prvaka (1927. i 1929.). Bila je to prva "zlatna generacija" kluba.

U osvit rata, Splićani osvajaju i prvenstvo Banovine Hrvatske. Nakon okupacije grada, talijanski fašisti Hajduku nude nastup u prvoj talijanskoj ligi, ali pod imenom AC Spalato (Hajduk), što Hajdukova uprava odlučno odbija. Klub se po drugi put raspušta. Prestaje svaka aktivnost, iako klub nije službeno ugašen. Dio momčadi

priključio se Narodno-oslobodilačkom pokretu, a nakon pune tri godine hajdukovci se okupljaju u okupiranom Splitu i prelaze na oslobođeni teritorij otoka Visa te počinju s treninzima. Napokon, 7. svibnja 1944. godine, na dan zaštitnika grada Splita, svetoga Dujma, Hajduk obnavlja svoju djelatnost.

Usljedio je najveće priznanje: Hajduk je pozvan u Bari da odmjeri snage s reprezentacijom britanske vojske. Subota, 23. rujna 1944. U gledalištu 50 tisuća ljudi. Najveći športski događaj tijekom čitavog rata, kažu statističari. Usljedi umora i bolesti Hajduk gubi sa 2:7.

Za vrijeme turneje po Africi i Bliskom istoku u proljeće 1945. Hajduk doživljava još jedno veliko priznanje - francuski general Charles de Gaulle proglašava ga počasnom momčadi "slobodne Francuske" i taj orden uručuje im se za vrijeme nastupa u Libanonu. Time se ne može pohvaliti ni jedna druga momčad na svijetu...

Odmah po završetku rata, Hajduk dobiva još jednu nemoralnu ponudu s vrha - da se preseli u Beograd i postane državna momčad Jugoslavenske armije. Međutim, uprava kluba to odbija jer je Hajduk želio ostati ono što je oduvijek bio - klub svoga grada Splita i Dalmacije.

U ljeto 1947. iz Zagreba u Hajduk gotovo neopazice stiže nadareni 20-godišnjak koji će ostaviti možda i najdublji trag u cjelokupnoj povijesti Hajduka. Bio je to Bernard Vukas, legendarni Bajdo. Najveći Zagrepčanin među Splićanima, a s druge pak strane najveći Splićanin među Zagrepčanima.

Naslov prvaka bez ijednog poraza

Na scenu stupa nova "zlatna generacija" koja će pedesetih tripot donijeti radost osvajanja naslova prvaka, a 1950. godine bez ijednog poraza. Ključna utakmica odigrana je 29. listopada na prepunom Starom placu kad je pobijedena Crvena zvezda 2:1 golovima Vukasa i Brokete, a na kojoj je po prvi put organizirano navijala Torcida, osnovana dan ranije od zagrebačkih studenata, a po uzoru na brazilske navijače. Time je postala najstarija organizirana navijačka skupina u Europi. U toj generaciji

Prve drvene tribine na "Hajdukovu placu"

blitali su Beara, Kokeza, Broketa, Radovniković, Luštica, Krstulović, Matošić, Vukas, Šenauer.

Vjerojatno najveće priznanje koje je ikada ukazano jednom nogometnom klubu doživio je Hajduk 1953. godine pozivom FIFA-e da Vladimir Beara i Bernard Vukas nastupe za reprezentaciju Europe protiv engleske reprezentacije. To je dokaz kakva je velesila bio Hajduk tog vremena. Rezultat je na kraju bio 4:4. Dvije godine kasnije u Belfastu, dvojici hajdukovaca ponovno je ukazana čast da nastupe za reprezentaciju kontinenta. U toj utakmici Europa pobjeđuje Veliku Britaniju sa 4:1, a veličanstveni Bajdo Vukas postiže hat-trick i baca Engleže u očaj. Golmana Hajduka engleski mediji proglašavaju Velikim Vladimirom ("Great Vladimir").

Nakon silaska ove sjajne generacije sa scene, Hajduk tone u prosječnost, a više puta mu prijeti i ispadanje iz lige. No, uspijeva sačuvati svoj prvoligaški status i diže se kao Feniks iz pepela te osvaja svoj prvi Kup 1967. godine.

"Hajdukov ratni trofej"

Nakon sumornih i traumatičnih šezdesetih, krajem tog desetljeća optimizam se polako vraća u klub. Na vrata Hajdukovih prve momčadi kuca generacija domaćih mladića koja će ostati upisana u povijest kao "zlatna generacija" sedamdesetih. Dovoljno će reći brojevi - 4 naslova prvaka i 5 uzastopnih kupova. Nikom drugom nešto slično nije pošlo za rukom. Tu generaciju znali su naizust gotovo svi ljubitelji nogometa na ovim prostorima, a u Splitu vjerojatno nije bilo onog tko nije znao 11 veličanstvenih: Mešković, Džoni, Rožić, Peruzović, Holcer, Buljan, Žungul, Mužinić, Oblak, Jerković i Šurjak. Trener je bio Tomislav Ivić, a predsjednik kluba legendarni Tito Kirigin. Napravljen je i europski iskorak - klub stiže do polufinala Kupa pobjednika kupova (bolji je bio Leeds) i četvrtfinala Kupa prvaka (PSV), a posljednji naslov na Starom placu osvaja 1979. godine. Te godine Split je dobio organizaciju Mediteranskih igara i za tu prigodu izgrađen je moderan stadion u Poljudu na kojem od tada igra Hajduk.

Osamdesete godine počinju spektakularnim utakmicama protiv Hamburgera te nesretnim ispadanjem u četvrtfinalu Kupa prvaka. U ovom desetljeću Hajduk stiže do polufinala Kupa UEFA 1984. protiv Tottenhama i četvrtfinala istog natjecanja 1986. protiv Waregema. U domaćim natjecanjima osvojena su dva kupa, ali na Poljudu se ne slavi nijedan naslov prvaka. A bila je to generacija braće Vujović, Bake Sliškovića, Gudelja, Asanovića itd. Generacija koja je mogla puno više.

Hajduk u predvečerje Domovinskog rata osvaja posljednji Jugokup - usred Beograda protiv Crvene zvezde, tzv. "Hajdukov ratni trofej", a potom i prvo prvenstvo neovisne

Ovogodišnja veličanstvena proslava stote obljetnice

Hrvatske 1992. godine. Time se još jednom zlatnim slovima upisuje u povijest svoje države. Do sredine 90-ih dominira hrvatskim nogometom te osvaja još dva naslova prvaka i dva Kupa. Bila je to generacija Jeličića, Rapaića, Mornara, Pralije, Računice, Vulića, Štimca, Asanovića, Ercega, Koznikua. Sve kulminira dvostrukom krunom i četvrtfinalom Lige prvaka '95. protiv Ajaxa.

Druga polovica devedesetih obilježena je apsolutnom dominacijom Croatije koju je Hajduk prekinuo tek dolaskom novog tisućljeća. U novom stoljeću "bijeli" osvajaju tri naslova prvaka (posljednji 2005.) te tri kupa Hrvatske (posljednji 2010.).

Od 2005. godine počinje nova Dinamova dominacija hrvatskim nogometnim travnjacima i kriza Hajdukovih igre i rukovođenja koja traje sve do današnjih dana. Usprkos uspješno provedenoj pretvorbi i pretvaranju kluba u športsko dioničko društvo 2008. godine, ponos Splita i Dalmacije nikako se ne uspijeva konsolidirati i krenuti dalje na zdravim nogama.

Hajduk danas predstavlja klub velike tradicije i slavne prošlosti, zabrinjavajuće sadašnjosti i neizvjesne budućnosti. Ipak, proslava 100. rođendana pokazala je snagu navijačke privrženosti i želju da klub ponovno postane moćan i jak, na dobrobit hrvatskog nogometa i cjelokupnog športa u nas.

Zlatko Vujović u akciji protiv "Dinama"